

АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНОСТІ ТЕКСТОТВІРНИХ УМІНЬ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ НА ПРИКЛАДІ МОРФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ANALYSIS OF STATE OF FORMATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENT TEXT-FORMING SKILLS BY THE EXAMPLE OF UKRAINIAN MORPHOLOGY

У запропонованій статті подається аналіз стану сформованості текстотвірних умінь учнів основної школи на прикладі вивчення морфології української мови. На підставі визначеного комплексу текстотвірних умінь, видів пізнавальної та мовленнєвої діяльності й етапності в процесі побудови висловлювання обґрунтовано критерії сформованості текстотвірних умінь, відповідно до яких детерміновано рівні сформованості текстотвірних умінь учнів 9-х класів – високий, достатній, середній і низький. Для проведення аналізу запропоновано різні види текстотвірних вправ та визначено складники. Окрім того, в статті подається загальна структурно-логічна схема перевірки стану сформованості текстотвірних умінь. Результати такого аналізу опрацьовано та узагальнено.

Ключові слова: текстотвірна діяльність, текстотвірні уміння та навички, морфологія української мови, формування текстотвірних умінь, основна школа, науково-методичний підхід.

В предлагаемой статье подается анализ состояния сформированности текстообразующих умений учащихся основной школы на примере изучения морфологии украинского языка. На основании определенного комплекса текстообразующих умений, видов познавательной и речевой деятельности и этапности в процессе построения высказывания обоснованы критерии сформированности текстообразующих умений, согласно которым детерминированы уровни сформированности текстообразующих умений учащихся 9-х классов – высокий, достаточный,

средний и низкий. Для проведения анализа предложены различные виды текстообразующих упражнений и определены их составляющие. Кроме этого, в статье представлена общая структурно-логическая схема проверки состояния сформированности текстообразующих умений. Результаты такого анализа разработаны и обобщены.

Ключевые слова: текстообразующая деятельность, текстообразующие умения и навыки, функциональные компоненты, морфология украинского языка, экспериментально-опытное обучение, формирование текстообразующих умений, основная школа, научно-методический подход.

This article presents the analysis of state of formation of secondary school student text-forming skills by the example of Ukrainian morphology learning. Based on special complex of text-forming skills, types of cognitive and speech activity and staging in the process of building-up of utterance the criteria of formation of text-forming skills have been grounded according to which the levels of formation of 9 form student text-forming skills – high, sufficient, average and low have been determined. The different types of text-forming exercises are proposed for analysis carrying-out and their components have been determined. Besides, the article presents the general structural-logical scheme of checking of state of text-forming skill formation. Such analysis results have been developed and generalized.

Key words: text-forming activity, text-forming learning skills, functional components, Ukrainian morphology, experimental learning, text-forming skills formation, secondary school, scientific-methodological approach.

УДК 373.5.016:811.161.2
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-1.06>

Єрмак Н.В.,
аспірант кафедри української мови
та славістики
Бердянського державного
педагогічного університету

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Проблема формування текстотвірних умінь в умовах сучасної освіти та Нової української школи набуває вагомого значення, зважаючи на пріоритетність підготовки креативно та всебічно розвинутого фахівця. При цьому така проблема вирішується шляхом забезпечення якості формування текстотвірних умінь учнів основної школи на уроках вивчення морфології української мови. Аналіз чинної програми з української мови в еволюційному розвитку й підручників для учнів основної школи засвідчив, що виокремлені в них види робіт і завдання для текстотвірної діяльності спрямовані на формування переважно узагальнених текстотвірних умінь. Щодо цього обґрунтовано необхідність системного використання інтерактивних методів, прийомів та форм і впровадження методики навчання учнів основної школи створювати тексти різних типів, стилів і жанрів за допомогою інтерактивних методів. Це зумовлює актуальність цього дослідження та підтверджує своєчасність наданих пропозицій. Володіння українською мовою, уміння спілкуватися, домагатися успіхів у процесі комунікації, уміти самостійно здобу-

вати знання є тими характеристиками особистості, які визначають досягнення людини практично в усіх галузях життя, сприяють її успішній адаптації до мінливих умов сучасного життя [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретико-методичним підґрунтям досліджуваної проблеми є праці З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіної, Т. Донченко, Н. Дикої, С. Карамана, О. Караман, О. Копусь, О. Любашенко, Л. Мацько, М. Пентиліук, М. Плющ, Т. Симоненко, Г. Шелехової, Л. Шиянюк, О. Божко та інших, у яких обґрунтовано лінгводидактичні засади формування текстотвірної діяльності учнів основної школи у навчанні морфології української мови, запропоновано типологію вправ на текстовій основі, ефективні форми й методи організації роботи над текстами різних стилів і типів мовлення. Особливості методики формування текстотвірних умінь і навчочих учнів розкрито в наукових працях Н. Бондаренко, Л. Варзачької, Т. Ладиженської, Г. Шелехової, Л. Шиянюк, О. Божко та ін.

Теоретичні засади навчання морфології розроблено в роботах О. Біляєва, Н. Грипас, М. Плющ та

ін.; особливості проблемного навчання морфології порушував М. Шкільник; нестандартні підходи до вивчення морфології в школах нового типу розроблено О. Горошкіною, В. Горяним, С. Карамановим, М. Пентилюк та ін. Проблема формування мовної особистості учнів в лінгводидактиці теж не нова й порушувалася в дослідженнях О. Біляєва, Вашуленка, О. Горошкіної, С. Карамана, М. Пентилюк, В. Сухомлинського та ін. учених. Однак у сучасному освітньому просторі вона потребує нових підходів до навчання морфології в школі, що вимагає переосмислення методів, прийомів, засобів і підходів до вивчення морфологічних явищ у проекції формування текстотвірних умінь школярів.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Загальний напрям цього дослідження окреслює важливе науково-практичне завдання – перевірити стан сформованості текстотвірних умінь в учнів основної школи (на матеріалі морфології української мови).

Задля встановлення такого стану окреслено такі **завдання**:

- узагальнити основні умови, за яких буде встановлено такий стан (цільову аудиторію, географічну структуру тощо);
- розробити завдання такої перевірки;
- обробити та проаналізувати результати;
- обґрунтувати висновки.

Мета статті полягає в експериментальній перевірці стану сформованості текстотвірних

умінь учнів 9 класів у процесі навчання морфології української мови.

Об'єктом статті є аналіз стану текстотвірних умінь і навичок учнів основної школи у процесі вивчення морфології української мови.

Предметом – методика формування текстотвірних умінь і навичок під час опрацювання програмового матеріалу з морфології в основній ланці загального закладу середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Так, як цільову аудиторію обрано 12 загальних закладів середньої освіти (далі – ЗЗСО) різних регіонів України: ЗЗСО 1–3 ступенів № 60, м. Харків, ЗЗСО 1–3 ступенів № 30, м. Харків, ЗЗСО 1–3 ступенів № 35, м. Київ, ЗЗСО 1–3 ступенів № 233, м. Київ, ЗЗСО 1–3 ступенів № 28, м. Одеса, ЗЗСО 1–3 ступенів № 17, м. Житомир, ЗЗСО 1–3 ступенів № 57, м. Херсон, ЗЗСО 1–3 ступенів № 18, м. Херсон, ЗЗСО 1–3 ступенів, м. Славути, Хмельницької області, ЗЗСО 1–3 ступенів № 82, м. Дніпро, ЗЗСО 1–3 ступенів № 11, м. Вінниця, ЗЗСО 1–3 ступенів № 26, м. Полтава.

В окреслених ЗЗСО для перевірки стану сформованості текстотвірних умінь обрано 9 класи. Щодо розробки завдань, то в цьому сенсі доречно зазначити таке: задля розробки завдань з вивчення морфології української мови обрано такі складники текстотвірних умінь, як осмислення інформації; збір, систематизація та структурування інформації, усвідомлення теми висловлення, визначення

Таблиця 1

Види текстотвірних вправ

№ п/п	Вид вправ	Суть і спрямування	Прийоми
1	Лексико-семантичні	Спрямовані на збагачення активного словника учнів, увиразнення мовлення	Тлумачення значення слова; визначення смислових моделей (топів): «визначення» – «ціле» – «частини» – «властивості», виписування незнайомих слів, визначення лексичного значення, відшукування незнайомих слів, добір синонімів, зіставлення власного тлумачення смислу слова зі словником, добір метафор, добір епітетів, добір фразеологізмів, тематичне групування слів, розмежування значень багатозначних слів, стилістичне маркування слів, тематичне групування слів визначення функції слова у тексті, заміна одних лексичних одиниць іншими, визначення відтінків слова, з'ясування сполучуваності слів.
2	Логіко-структурні	Спрямовані на формування навичок композиційно грамотно й логічно будувати текст	Виділення смислових відтінків, що виникають з контексту, композиційне компонування твору, виявлення протиріччя та постановка проблеми, висунення гіпотез, складання плану вирішення проблеми, доведення гіпотези, розкриття проблеми, пошук аналогій, конкретизація, формулювання висновків.
3	Аналітичні	Спрямовані на формування умінь аналізувати й удосконалювати текст	Аналіз окремих мовних одиниць, аналіз окремих фразеологічних одиниць, обґрунтування думки, композиційний аналіз тексту, лексико-фразеологічний аналіз тексту, зіставлення чи порівняння мовних одиниць, переформулювання думки, виокремлення основного значення слова, визначення стилістичної функції слова, визначення емоційного навантаження слова у тексті, редагування композиційних компонентів твору (вступу, основної частини, висновків).
4	Продуктивні	Спрямовані на формування навичок створення оригінальних текстів	Висловлення свого ставлення, своїх міркувань, описання (словесне зображення) предмета, рослини, відтворення події, висловлення оцінки та ін.

основної думки майбутнього тексту, надання тексту певного стилістичного забарвлення, планування та написання тексту, правильний добір необхідних мовних засобів, пошук та виправлення недоліків, оцінка побудованого тексту, розрізнення основної та другорядної інформації, асоціативна мовленнєво-мисленнєва діяльність [5].

Залежно від окреслених складників текстотвірних умінь вважаємо за доцільне виділити такі різновиди текстотвірних вправ: лексико-семантичні, логіко-структурні, аналітичні і продуктивні [4].

Загальну структурно-логічну схему перевірки стану сформованості текстотвірних умінь у межах цього дослідження узагальнено на рисунку 1.

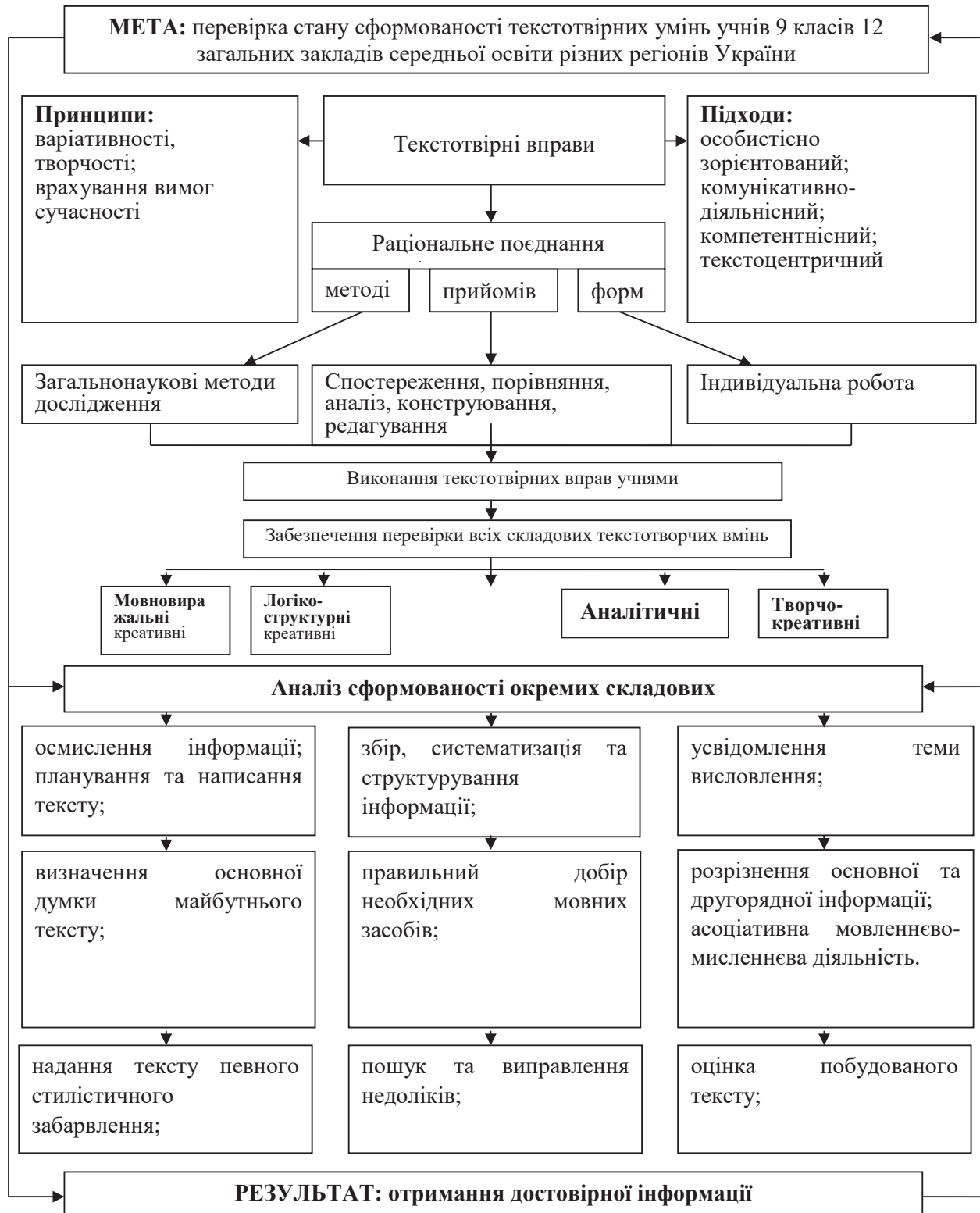

Рис. 1. Загальна структурно-логічна схема перевірки стану сформованості текстотвірних умінь у межах цього дослідження

Кожен вид завдання, запропонований учням 9-х класів для виконання, оцінювався окремо за 12-бальною шкалою, відповідно до загальноприйнятих у ЗЗСО критеріїв оцінювання [3].

При цьому результати проведеної перевірки рекомендовано надавати за спеціально розробленою формою, яку узагальнено в таблиці 2.

Таблиця 2

Запропонована форма для подання інформації щодо стану сформованості текстотвірних умінь

Вид текстотвірних вправ	0-3 бали (незадовільно)	4-6 балів (задовільно)	7-9 балів (добре)	10-12 балів (відмінно)
I. Мовновиражальні				
II. Логіко-структурні				
III. Аналітичні				
IV. Творчі				
Загальна кількість учнів, текстотвірчі уміння яких перевірено				

Така структура подання результатів зумовлена тим, що напрям цього дослідження передбачає здійснення аналізу в розрізі окремих складників текстотвірних умінь, які перевіряються певною групою завдань.

У результаті дослідження всю інформацію отримано за рекомендованими формами, що сприятиме якісному виконанню поставлених аналітичних завдань.

Узагальнення отриманих результатів представлено в таблиці 3.

Як видно з таблиці 3, розподіл оцінок у розрізі ЗЗСО та в розрізі видів текстотвірних завдань достатньо різноманітний та різноплановий. Тому для більш наочного представлення отриманих

результатів доречно надати графічну інтерпретацію результатів перевірки стану сформованості текстотвірних умінь учнів 9-х класів у ЗЗСО різних регіонів України.

Саме графічне представлення інформації в розрізі аналізованих ЗЗСО дозволяє отримати інформацію про стан сформованості текстотвірних умінь в розрізі кожного ЗЗСО.

Для надання більш узагальненої інформації у всій сукупності отриманих результатів також побудовано діаграму, представлену на рисунку 2.

Дані, зображені на рисунку 2, демонструють майже однакову, достатньо типову структуру розподілу оцінок учнів 9-х класів.

Крім того, зважаючи на загальну мету цього дослідження та окреслені науково-практичні завдання, доцільно проаналізувати стан сформованості текстотвірних умінь у всій сукупності досліджуваного масиву даних у розрізі видів текстотвірних вправ (табл. 4.).

До того ж доцільно проаналізувати розподіл оцінок у межах кожного окремого виду текстотвірних вправ. Результати виконання мовновиражальних вправ наведено на рисунку 3.

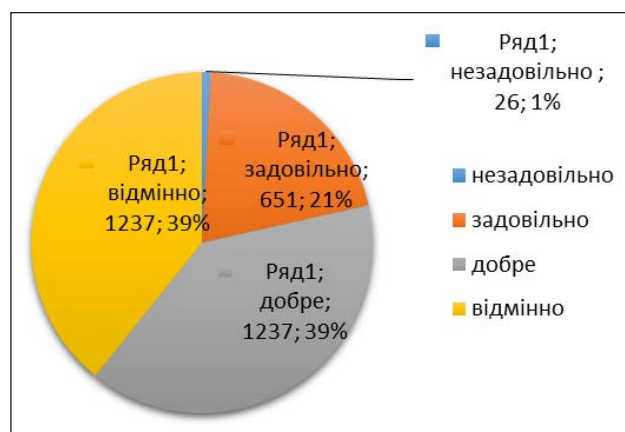

Рис. 2. Розподіл результатів у всій сукупності досліджуваних об'єктів

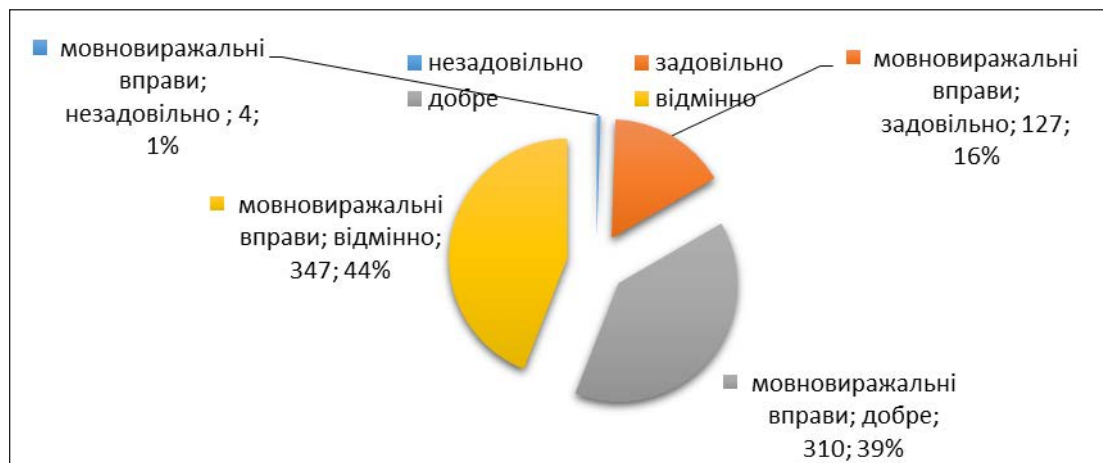

Рис. 3. Результати виконання мовновиражальних вправ

Узагальнення результатів перевірки стану сформованості текстотвірних умінь

Вид текстотвірних завдань	незадовільно	задовільно	добре	відмінно
ЗЗСО 1–3 ступенів № 60, м. Харків (55 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	4	17	34
II. Логіко-структурні	0	8	22	25
III. Аналітичні	0	5	23	27
IV. Творчі	0	12	17	26
ЗЗСО 1–3 ступенів № 30, м. Харків (67 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	11	33	23
II. Логіко-структурні	0	7	12	48
III. Аналітичні	0	14	13	40
IV. Творчі	2	31	12	12
ЗЗСО 1–3 ступенів № 35, м. Київ (112 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	12	76	24
II. Логіко-структурні	1	19	44	48
III. Аналітичні	0	16	50	46
IV. Творчі	5	31	60	16
ЗЗСО 1–3 ступенів № 233, м. Київ (92 учні)				
I. Мовновиражальні	0	19	66	7
II. Логіко-структурні	0	8	54	30
III. Аналітичні	0	12	34	46
IV. Творчі	0	7	67	8
ЗЗСО 1–3 ступенів № 28, м. Одеса (56 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	12	8	36
II. Логіко-структурні	0	9	31	16
III. Аналітичні	1	11	11	33
IV. Творчі	2	17	8	29
ЗЗСО 1–3 ступенів № 17, м. Житомир (85 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	12	25	48
II. Логіко-структурні	0	14	19	52
III. Аналітичні	0	21	32	52
IV. Творчі	0	23	29	33
ЗЗСО 1–3 ступенів № 57, м. Херсон (40 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	11	6	23
II. Логіко-структурні	0	17	12	11
III. Аналітичні	3	4	21	12
IV. Творчі	0	18	9	13
ЗЗСО 1–3 ступенів № 18, м. Херсон (51 учень)				
I. Мовновиражальні	1	12	9	29
II. Логіко-структурні	0	7	21	22
III. Аналітичні	0	9	18	24
IV. Творчі	1	12	22	16

ЗЗСО 1–3 ступенів, м. Славута, Хмельницької області (78 учнів)				
I. Мовновиражальні	3	5	33	37
II. Логіко-структурні	1	15	51	11
III. Аналітичні	0	11	44	23
IV. Творчі	0	7	60	11
ЗЗСО 1–3 ступенів № 82, м. Дніпро (90 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	13	12	65
II. Логіко-структурні	2	12	19	57
III. Аналітичні	0	21	44	25
IV. Творчі	1	55	12	22
ЗЗСО 1–3 ступенів № 11, м. Вінниця (28 учнів)				
I. Мовновиражальні	0	7	11	10
II. Логіко-структурні	0	11	12	5
III. Аналітичні	2	4	9	13
IV. Творчі	0	8	8	12
ЗЗСО 1–3 ступенів № 26, м. Полтава (34 учні)				
I. Мовновиражальні	0	9	14	11
II. Логіко-структурні	0	21	2	11
III. Аналітичні	0	19	13	2
IV. Творчі	1	8	12	13

Таблиця 4

Узагальнення результатів перевірки сформованих текстотвірних умінь у всій сукупності даних у розрізі видів текстотвірних вправ

Види текстотвірних вправ	незадовільно	задовільно	добре	відмінно
I. Мовновиражальні	4	127	310	347
II. Логіко-структурні	4	148	299	336
III. Аналітичні	6	147	312	343
IV. Творчі	12	229	316	211

Як свідчать результати, представлені на рисунку 3, мовновиражальні вправи є досить простими та легкими для вирішення. Підтвердженням цього є високі оцінки за виконання такого виду текстотвірних вправ.

Результати виконання логіко-структурних вправ представлено на рисунку 4.

Розподіл оцінок, який представлено на рисунку 4, свідчить про достатній рівень сформованості таких складників текстотвірних умінь, перевірка яких відбувається за допомогою логіко-структурних вправ.

Результати виконання аналітичних вправ представлено на рисунку 5.

Результати, наведені на рисунку 5, свідчать про зниження позитивної динаміки, яка спостерігалась на двох попередніх рисунках.

Результати виконання творчих вправ представлено на рисунку 6.

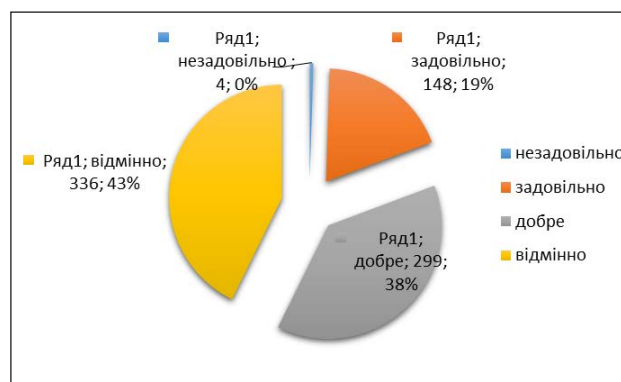

Рис. 4. Результати виконання логіко-структурних вправ

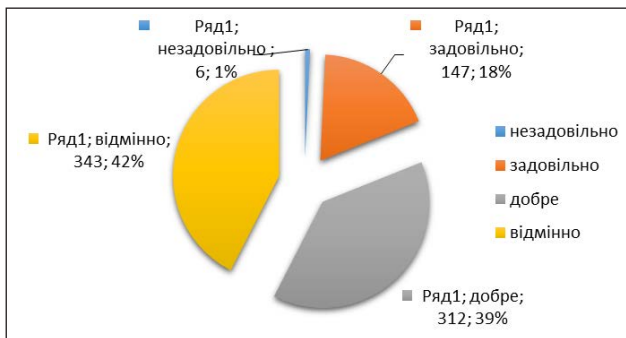

Рис. 5. Результати виконання аналітичних вправ

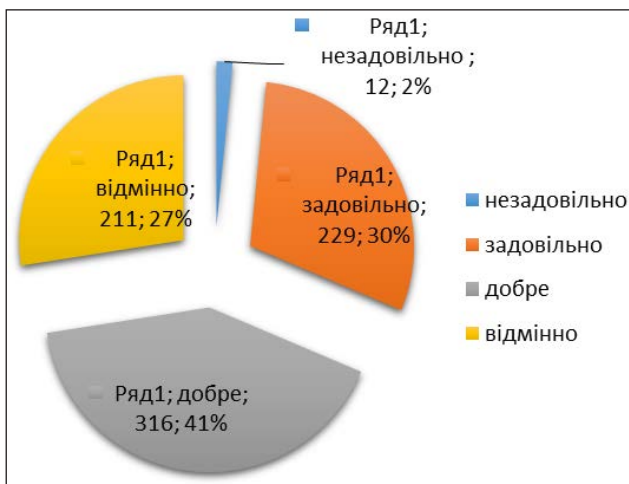

Рис. 6. Результати виконання творчих вправ

У цьому разі спостерігається низький рівень сформованості текстотвірних умінь творчого характеру.

Загалом, можна зробити висновок про складність виконання для сучасних учнів завдань аналітичного та творчого характеру в контексті формування текстотвірних умінь. До того ж доцільно представити уявлення того, як саме розподілились текстотвірні вправи в сукупності кожної окремої оцінки. Це дасть уявлення про те, які саме завдання текстотвірного характеру є для учнів найскладнішими та навпаки.

Критеріями оцінки обрано такі: відмінно, добре, задовільно, незадовільно. Це повністю відображає 12-бальну шкалу оцінки знань учнів.

Незадовільний рівень характеризується тим, що учень майже не володіє теоретичним матеріалом, припускається грубих фактичних помилок, не може встановити внутрішньопонятійні та міжпонятійні зв'язки, на письмі допускає значну кількість правописних помилок, його усне мовлення характеризується значним порушенням орфоепічних й акцентуаційних норм (комунікативно-когнітивний компонент). Допускає істотні помилки під час визначення теми та основної думки тексту, заголовок не відповідає висловлюванню, не орієнтується в побудові текстів різних типів і жанрів, під час побудови тексту порушує засоби зв'язку, мовні засоби не відповідають стилю висловлювання, багато невиправданих повторень, текст характеризується бідним лексичним запасом і недосконалою граматичною будовою речень, не може відредагувати власний текст (комунікативно-творчий компонент). Не орієнтується в комунікативній ситуації, наявне відхилення від теми, текст не відповідає заданому обсягу, не вміє визначити мету й завдання текстотвірної діяльності, не здійснює правильної самооцінки й рефлексії (комунікативно-орґдіяльнісний компонент).

ентується в побудові текстів різних типів і жанрів, під час побудови тексту порушує засоби зв'язку, мовні засоби не відповідають стилю висловлювання, багато невиправданих повторень, текст характеризується бідним лексичним запасом і недосконалою граматичною будовою речень, не може відредагувати власний текст (комунікативно-творчий компонент). Не орієнтується в комунікативній ситуації, наявне відхилення від теми, текст не відповідає заданому обсягу, не вміє визначити мету й завдання текстотвірної діяльності, не здійснює правильної самооцінки й рефлексії (комунікативно-орґдіяльнісний компонент).

Розподіл текстотвірних вправ в межах оцінки «незадовільно» зображено на рисунку 7.

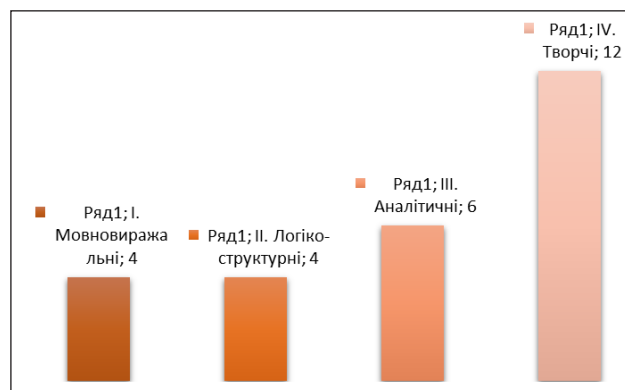

Рис. 7. Розподіл текстотвірних вправ в межах оцінки «незадовільно»

Із рисунку 7 видно, що складність виконання мовновиражальних та логіко-структурних вправ є не досить високою та перебуває на одному рівні. Водночас найбільш складними для учнів є завдання творчого характеру.

Задовільний рівень характеризується тим, що учень ще не достатньо володіє теоретичним матеріалом, не може самостійно встановити внутрішньопонятійні та міжпонятійні зв'язки, на письмі допускає значну кількість орфографічних і пунктуаційних помилок, в усному мовленні не завжди дотримується правил інтонування й наголошення (комунікативно-когнітивний компонент). Поверхово розкриває зміст висловлювання, допускає фактичні помилки, заголовок не відповідає темі (основній думці) висловлювання, використовує в реченні одноманітні засоби зв'язку, має бідний словниковий запас, майже не вживає виражальних мовних засобів, не вміє вдосконалити власний і запропонований текст (комунікативно-креативний компонент). Погано орієнтується в комунікативній ситуації, майже відсутня аргументація думки, тексти не характеризуються оригінальністю, часто порушується логіка викладу думок, не вміє правильно визначити мету, спланувати текстову діяльність, здійснити самооцінку й рефлексію (комунікативно-орґдіяльнісний компонент).

Розподіл текстотвірних вправ у межах оцінки «задовільно» представлено на рисунку 8.

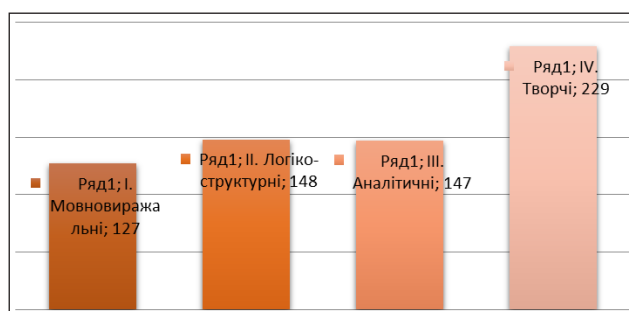

Рис. 8. Розподіл текстотвірних вправ в межах оцінки «задовільно»

Водночас середній рівень визначається тим, що учень володіє теоретичним матеріалом, за допомогою аналізу та порівняння встановлює внутрішньопонятійні та міжпонятійні зв'язки, застосовує на письмі орфографічні та пунктуаційні правила, допускаючи незначну кількість помилок (не більше 4), в усному мовленні дотримується норм вимови, інтонації та наголошення (комунікативно-когнітивний компонент). Правильно визначає тему й основну думку тексту, доцільно добирає заголовок, послідовно розташовує структурні компоненти висловлювання, тексти будує відповідно до типу та стилю мовлення, проте є недоліки в жанровому оформленні, вдало використовує і доречно обирає виражальні засоби, створюючи висловлювання, вдосконалює запропонований текст (комунікативно-творчий компонент). Планує висловлювання відповідно до комунікативної ситуації, хоча трапляються незначні порушення, текст характеризується самостійністю та глибиною думки, вміє визначити мету й завдання текстової діяльності, але допускає незначні фактичні помилки, здійснює самооцінювання й рефлексію (комунікативно-орґдіяльнісний компонент).

Розподіл текстотвірних вправ у межах оцінки «добре» представлено на рисунку 9.

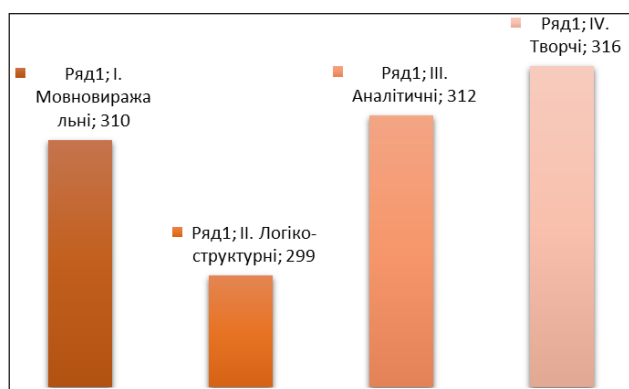

Рис. 9. Розподіл текстотвірних вправ у межах оцінки «добре»

Відмінний рівень характеризується тим, що учень вільно володіє теоретичним матеріалом,

шляхом аналізу, порівняння, зіставлення, узагальнення і систематизації встановлює внутрішньопонятійні та міжпонятійні зв'язки, застосовує на письмі орфографічні та пунктуаційні правила, в усному мовленні – правила вимови, наголошення, інтонування (комунікативно-когнітивний компонент умінь текстотворення). Користується сукупністю узагальнених і спеціальних текстотвірних умінь під час побудови висловлювань типу роздуму, розповіді та опису художнього, наукового, публіцистичного, офіційно-ділового та розмовного стилю, інтерпретує тексти відповідно до авторського задуму, створює висловлювання, які вирізняються композиційною стрункістю, багатством словника, вдало дібраними засобами зв'язку, увиразнює текст різноманітними виражальними засобами, удосконалює запропонований і власний текст (комунікативно-творчий компонент текстотворення). Продукує висловлювання, які характеризуються оригінальністю змісту, глибиною розкриття теми й основної думки, доцільно вибирає стратегію і тактику, зважаючи на комунікативну ситуацію, визначає мету і завдання мовно-комунікативної діяльності, організовує її, здійснює самоконтроль і рефлексію (комунікативно-орґдіяльнісний компонент текстотворення).

Розподіл текстотвірних вправ у межах оцінки «відмінно» наведено на рисунку 10.

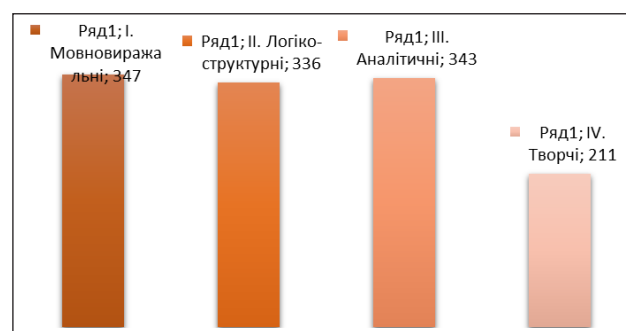

Рис. 10. Розподіл текстотвірних вправ у межах оцінки «відмінно»

Висновки. Таким чином, аналіз стану сформованості текстотвірних умінь засвідчив, що такий стан можна вважати незадовільним унаслідок певного відсотка невиконаних вправ.

При цьому більш детальний аналіз дозволяє дійти висновку, що найменш сформованим є творчий та аналітичний складники текстотвірних умінь. Водночас проведено дослідження свідчить про актуальність удосконалення дійсних методик формування текстотвірних умінь шляхом зміцнення саме аналітичного та творчого складника.

Узагальнені результати дослідження дають підстави для таких висновків.

Аналіз рівня текстотвірних умінь учнів 9-х класів на уроках морфології може бути покращений

за допомогою інтерактивних методів, прийомів і форм. На підставі визначеного комплексу текстотвірних умінь, виду пізнавальної та мовленнєвої діяльності й етапності в процесі побудови висловлювання обґрунтовано критерії сформованості текстотвірних умінь, відповідно до яких детерміновано рівні сформованості текстотвірних умінь в учнів 9 -х класів – високий, достатній, середній і низький. Створена система текстотвірних вправ і завдань, яку надано для виконання в ЗЗСО різних регіонів України. Результати такого аналізу проаналізовано та узагальнено.

Дані аналізу підтвердили, що формування вмій створювати тексти різних типів, стилів і жанрів за допомогою інтерактивних методів є ефективним за реалізації таких педагогічних умов: забезпечення діалогічного навчального середовища за допомогою застосування особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльнісного, функціонально-стилістичного, компетентнісного й текстоцентричного підходів, які вможливають реалізацію чотирьох змістових ліній чинної програми з української мови – мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної, раціонального поєднання інтерактивних методів, прийомів із різними формами навчання (груповою, парною, індивідуальною), трансформації змісту, типології і структури уроку взаємопов'язаного навчання мови й мовлення, активізації проектної діяльності на основі дослідного навчання, використання системи комунікативних вправ і завдань, спрямованих на формування текстотвірних умінь. Надалі планується провести експериментальне дослідження та узагальнити отримані результати під час його проведення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Програма для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (зі змінами, внесеними у 2017 році): Наказ МОН від 07.06.2017. № 804.
2. Державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392.
3. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5–10 класів з української мови. URL: <https://mon.gov.ua/>
4. Єрмак Н.В. Формування текстотвірних умінь учнів 5–9 класів у процесі навчання морфології української мови. *Наукові записки: зб. наук. праць Тернопільського національного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. 2017. Вип. 3. С. 157–164.
5. Єрмак Н.В. Зміст і завдання експериментально-дослідного навчання у процесі формування текстотвірних умінь учнів закладів загальної середньої освіти основної ланки (на прикладі морфології української мови). *Наукові записки: зб. наук. праць Тернопільського національного педагогічного університету. Серія «Педагогіка»*. 2018. Вип. 2. С. 74–81.
6. Єрмак Н.В. Особливості формування текстотвірних умінь і навичок учнів ЗЗСО основної ланки. *Міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2019. № 22. С. 123–128.
7. Кратасюк Л.М. Інтерактивні методи в навчанні учнів 5–6 класів створювати тексти різних типів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2011. 20 с.
8. Голуб Н.Б. Концептуальні засади сучасної методики навчання української мови в загальноосвітній школі. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 1. С. 107–118.